

Nr 162

Utlåtande i anledning av väckta motioner om kurser för hantverksmästare m. fl.

(2:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Aastrup m. fl.* (I: 77) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 110), har hemställts — såvitt nu är i fråga — att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad som i motionerna anförts i fråga om kurser för hantverksmästare m. fl.

I motionerna har — såvitt nu är i fråga — anförts följande:

Vid lärlingsutbildningen hos hantverksmästare tjänstgör som lärare vid den inom respektive företag bedrivna praktiska utbildningen hantverksmästaren själv eller, då verksamheten är av något större omfattning, en förman eller annan arbetsledare. På dessa handledare vid utbildningen ställes, i motsats mot vad som är fallet vid den för statsverket väsentligen dyrbarare formen inbyggd verkstadsskola, inga som helst krav på pedagogiska insikter och kunnande. Mången hantverksmästare skulle med glädje hälsa en möjlighet att förvärva åtminstone någon insikt i bästa sättet att ge lärlingen del av sin under mångårigt mödosamt arbete vunna yrkeserfarenhet. Man kan givetvis inte fordra att han skall skaffa sig pedagogisk utbildning, men vi vill förorda att de som önskar förvärva sådana insikter bereds möjlighet därtill. En betydelsefull hjälp skulle vara särskilt anordnade kurser i inlärnings metodik m. m. med särskild hänsyn till de problem som möter på detta åldersstadium. Enligt vad vi erfarit torde kurser av en eller annan veckas längd kunna ordnas vid statens hantverksinstitut. Utbildning av liknande slag förekommer för övrigt redan av viss personal inom bilbranschen. För dem som inte har tillfälle att delta i dessa kurser förordar vi veckoslutskurser, som helst bör ordnas branschvis och i olika delar av landet med föredrag, demonstrationer och diskussioner. Som arrangör för veckoslutskurserna, som bör ordnas i nära samråd med Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, kan förslagsvis stå antingen överstyrelsen för yrkesutbildning eller vederbörande länskolnämnd. Traktamente till deltagarna bör utgå av statliga medel, ej blott vid de längre kurserna utan även vid veckoslutskurserna. I den mån de här förordade olika slagen av kurser kan ordnas inom ramen för beviljade anslag, torde något särskilt beslut från riksdagens sida inte behöva påkallas. Om däremot en anslagshöjning visar sig erforderlig, torde Kungl. Maj:t böra framlägga förslag därom till 1960 års riksdag.

Statsutskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden av överstyrelsen för yrkesutbildning, statens hantverksinstitut och Sveriges hantverks- och småindustriorganisation.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har anfört följande.

Överstyrelsen vill allvarligt understryka vikten av att personal, som skall handha yrkesutbildning, även har i varje fall något mått av pedagogisk utbildning. Det moment i utbildningen som motionärerna särskilt betonar, inlärningsmetodik, är härvid av en central betydelse. Den form för bibringande av elementära kunskaper som motionärerna föreslår, synes överstyrelsen lämplig.

Gentemot förslagen om anordnande av veckokurser och veckoslutskurser finns alltså i och för sig intet att erinra. Utan tvivel kommer dylika kurser rätt anordnade att bli av stort värde. Såsom antydes i motionen ordnas utbildningen lämpligen så att samråd äger rum mellan överstyrelsen och statens hantverksinstitut. Överstyrelsen vill emellertid framhålla att med hänsyn till de begränsade resurser, som står till överstyrelsens förfogande, den för närvarande icke har möjligheter, att annat än i mindre omfattning anordna en sådan utbildningsverksamhet, som här föreslagits.

Det finns intet att erinra mot tanken att traktamente skulle utgå till sådana deltagare i dessa kurser, som är bosatta på annan ort än kursorten. Överstyrelsen vill tillägga, att skäl talar för att jämväl reseersättning skall utgå på sätt som sker för närvarande åt deltagare vid de av hantverksinstitutet anordnade fortbildningskurserna.

Statens hantverksinstitut har anfört bland annat följande.

Vid den utbildning, som inom hantverksföretaget bedrivs under ledning av hantverksmästaren själv eller i vissa fall annan jämbördig yrkesman, har några krav på pedagogiska insikter och kunnande icke ställts. Sagda förhållande har enligt vad institutet erfarit medfört en brist i den utbildningsform, som eljes varit ägnad att garantera en fullgod och ändamålsenligt ordnad lärlingsutbildning inom hantverket, sett särskilt mot bakgrunden av den utveckling, som den pedagogiska tekniken i dagens läge kan uppvisa. Många hantverksmästare har därför, trots att de med utnyttjande av sitt stora yrkeskunnande och med ådagaläggande av ett verkligt intresse för lärlingens utbildning och förkovran, uppnått goda yrkesresultat, varom gesällprövningen i landet bl. a. vittnar, efterlyst åtgärder, som skulle kunna leda till att även inom detta utbildningsområde den moderna pedagogikens rön och erfarenheter i möjligaste mån skulle kunna tillämpas och utnyttjas.

Frågan har ofta behandlats vid olika hantverks- och yrkesorganisationers möten och konferenser. Särskilt inom hantverksdistriktens lärlings- och granskningsnämnder har frågan varit aktuell. Härvid har det ansetts, att någon form av pedagogisk grundkunskap för hantverksmästarna varit erforderlig i lärlingsutbildningen.

I motion II: 110 förutsattes, att kurser om en eller annan veckas längd i inlärningsmetodik m. m. skulle kunna anordnas vid statens hantverksinstitut för hantverksmästare, som i sitt företag svarar för utbildning av lärlingar. Häremot har institutet intet att erinra utan är berett att med utnyttjande av alla sina möjligheter medverka till förslagets realiserande. Viss erfarenhet från verksamhet av ifrågakarande slag har institutet redan hunnit förskaffa sig genom de specialkurser, som vid institutet anordnats för viss personal inom bilbranschen. Dessa kurser ha av branschen emottagits med mycket stort intresse. I stor utsträckning skulle ifrågakarande

kurser kunna tjäna såsom mönster vid uppläggnings- och utbildnings- för hantverksmästare, som i motionen föreslås. Ämnena i kursen och den medverkande expertisen skulle givetvis komma att variera, beroende på dels tidslängden, dels huvudsakligen kurserna skulle utformas mera allmänt eller vara inriktade på visst yrke eller viss bransch, vilka alternativ båda kunna tänkas och prövas. Med de kontakter, som institutet uppehåller med experter inom näringslivets olika områden, torde tillgången på lärare och föreläsare kunna säkerställas för varierande inriktning av kurserna. Beträffande tidslängd torde det med hänsyn till företagarnas svårigheter att vara borta från sina rörelser under längre tid vara realistiskt att räkna med att kurserna i regel icke skall överstiga en vecka, eventuellt två gånger en vecka. Vissa påbyggnads- och kompletteringskurser av kortare fortvarighet, i vissa fall förlagda till veckoslutsdagarna, kunna också lämpligen anordnas.

Ur bl. a. denna synpunkt och med hänsyn till att kurserna böra till sin målsättning bedrivas efter en i möjligaste mån enhetlig plan och med utnyttjande av en relativt begränsad krets av lärare och föreläsare, som alltmånga skolans och tränars för denna specialuppgift, anser institutet det vara orationellt, att de veckoslutskurser, som i motionen omnämndes, skola arrangeras av överstyrelsen för yrkesutbildning eller vederbörande länskolnämnd. Att kurserna däremot skola anordnas i nära samråd med Sveriges hantverks- och småindustriorganisation förefaller institutet uppenbart. Detta bör emellertid även gälla de av institutet anordnade veckokurserna, för såvitt icke något speciellt bransch- eller yrkesförbund inträder i hantverksorganisationens ställe.

Med Sveriges hantverks- och småindustriorganisation uppehåller institutet i kursverksamheten alltsedan sin tillblivelse ett livligt och fruktbärande samarbete. Bl. a. har tillsammans med organisationen talrika kurser och informationsdagar anordnats ute i landet med en tidsomfattning av 2—3 dagar, stundom förlagda till veckosluten och till av organisationen anordnade konferenser och distriktsmöten. Vid dessa kortare kurser har huvudsakligen behandlats olika företagsekonomiska frågor samt rationaliserings- och arbetsorganisatoriska problem. Anordnande av dylika kortare kurser i pedagogiska frågor för lärlingsutbildningen kommer sålunda enligt institutets mening att ingå som ett led i en redan existerande verksamhet tillsammans med SHSO. Att de pedagogiska kurserna anordnas inom ramen för nämnda samarbete behöver emellertid icke utesluta, att samråd även tages med överstyrelsen för yrkesutbildning.

I motionen framhålles att traktamente bör utgå till kursdeltagarna vid samtliga kurser. För detta ändamål vill institutet föreslå, att de av överstyrelsen för yrkesutbildning disponerade anslagen: utbildning av lärare vid yrkesundervisningen (J 22) alternativt resestipendier för yrkesutbildning (J 29) utnyttjas. Anslagens belopp böra vid dessa förutsättningar anpassas att tillgodose förenämnda syften.

Därest de pedagogiska kurserna skola anordnas av institutet inom dess nuvarande finansiella ram, måste kursavgifter uttagas av deltagarna i likhet med vad fallet är för institutets övriga kursverksamhet. Avgiften kan beräknas till ca 100:— för en veckokurs och 30—50 kronor för en 2—3 dagars kurs. Avgiftsfria kurser måste förutsätta, att medel för kurskostnaderna i någon form tillföres institutet antingen genom ett särskilt anslag för ändamålet eller genom att det institutet anvisade allmänna driftsanslaget: bidrag

till kursverksamheten m. m. höjes med de beräknade kostnadernas belopp och med särskilt angiven motivering för sagda höjning.

Institutet kommer att, därest förutsättningar i övrigt för anordnande vid institutet av de föreslagna kurserna för hantverksmästare kunna anses föreligga, i sin budgetframställning till 1960 års riksdag framföra äskande om det belopp för verksamheten, som efter närmare utredning kan visa sig vara erforderligt och önskvärt.

Med åberopande sålunda av vad som ovan anförts får statens hantverksinstitut livligt tillstyrka, att i motionerna I: 77 och II: 110 föreslagna kurser i inlärningens metodik för hantverksmästare och likställda snarast kommer till stånd samt att kurserna anordnas vid eller genom institutet kostnadsfritt eller till lägsta möjliga kostnad för deltagarna.

Sveriges hantverks- och småindustriorganisation har avgivit följande yttrande.

Organisationen anser i likhet med motionärerna att möjlighet bör beredas hantverksmästare som så önskar att genom korttidskurser eller på liknande sätt förvärva sådana pedagogiska insikter som han har nytta av vid utbildning av lärlingar. Utbildningen inom olika hantverksyrken sker i betydande omfattning ute på verkstäderna och regleras inom flertalet yrken genom särskilda läroplaner. Det är emellertid uppenbart att även erfarna och skickliga yrkesmän som skall meddela yrkeskunskaper till lärlingar ofta skulle få sin uppgift underlättad om de erhöle kännedom om moderna pedagogiska metoder.

Inom Sveriges hantverks- och småindustriorganisation pågår för närvarande en utredning rörande yrkesutbildningsfrågorna inom hantverksområdet. Inom åtskilliga hantverksyrken strävar man efter att söka förnya den hittillsvarande formen av utbildningen genom tillämpning av moderna pedagogiska rön. Det skulle utgöra ett värdefullt stöd för dessa strävanden om de av motionärerna föreslagna kurserna för hantverksmästare kunde komma till stånd. Utformning och planering av sådana kurser synes lämpligen böra ske genom samverkan mellan statens hantverksinstitut och överstyrelsen för yrkesutbildning och i samråd med Sveriges hantverks- och småindustriorganisation.

Organisationen tillstyrker motionärernas förslag i denna punkt och förutsätter att verksamhetens mera detaljerade uppläggning får ske genom den samverkan som ovan förutsatts samt att berörda statliga institutioner bereds erforderliga anslag för ändamålet.

Utskottet finner för sin del det vara av värde för lärlingsutbildningen, därest de i motionerna I: 77 och II: 110 föreslagna kurserna för hantverksmästare m. fl. kunna komma till stånd. Enligt vad utskottet under hand erfarit har statens hantverksinstitut vid framläggande av sina anslagsäskanden för budgetåret 1960/61 räknat med en medelsanvisning, som skulle möjliggöra anordnandet av dylika kurser. Då förevarande fråga sålunda för närvarande är föremål för Kungl. Maj:ts prövning, torde anledning saknas att såsom i motionerna påyrkats i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställ-

ning i ämnet. Därest Kungl. Maj:t finner sig böra framlägga förslag för riksdagen angående anordnande av ovannämnda kursundervisning, förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t i samband härmed jämväl tager ställning till frågan om i vilka former denna undervisning lämpligen bör anordnas.

Under återopande av vad utskottet sålunda anfört hemställer utskottet, att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 77 och II: 110, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 24 november 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Thun, Pålsson, Axel Johannes Andersson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Herbert Larsson och Nestrup; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Pettersson i Degerfors, Malmborg, Rubbestad, Staxäng, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, Karlsson i Olofström, Nilsson i Göingegården, fröken Olsson, herrar Wedén, Lassinantti, Johansson i Norrköping och fröken Vinge.